

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет комп'ютерних наук,
управління та адміністрування
Кафедра публічного управління
та менеджменту
природоохоронної діяльності

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: Управління природоохоронними територіями

Виконав студент 4 курсу групи ПУА-42
спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування»
Додіченко Артем Сергійович

Керівник к.е.н., доцент
Колонтай Світлана Миколаївна

Консультант _____

Рецензент к.геогр.н., доцент ОДЕКУ
Нажмудінова Олена Миколаївна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет комп'ютерних наук, управління та адміністрування

Кафедра публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності

Рівень вищої освіти бакалавр

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва)

Освітня програма Публічне управління та адміністрування

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

“ 26 ” квітня 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Додіченко Артему Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління природоохоронними територіями

керівник роботи Колонтай Світлана Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ ” 20 року

№ _____

2. Строк подання студентом роботи 07 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативні акти, дані статистичного обліку, спеціальна наукова література та періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

1 Природоохоронні території - основа стабільності навколишнього природного середовища

2 Проблеми управління природоохоронними територіями

3 Удосконалення системи управління природоохоронними територіями

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1 Категоризація природоохоронних територій

2 Основні типи природоохоронних територій в світі

3 Динаміка створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні за 2000-2019 рр.

4 Порівняння фактичних індикативних показників по областях з визначеними у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, %

5 Організаційна структура державних органів та установ у сфері управління природно-заповідним фондом України

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 26 квітня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1	Робота з літературними джерелами	26.04-01.05.21	90	відмінно
2	Робота над розділом 1 «Природоохоронні території - основа стабільності навколишнього природного середовища»	02.05-10.05.21	90	відмінно
3	Робота над розділом 2 «Проблеми управління природоохоронними територіями»	11.05-20.05.21	90	відмінно
4	Рубіжна атестація	11.05-15.05.21	90	відмінно
5	Робота над розділом 3 «Удосконалення системи управління природоохоронними територіями»	21.05-30.05.21	90	відмінно
6	Оформлення роботи	31.06-06.06.21	90	відмінно
7	Здача роботи на кафедрі	07.06.21		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)		90	відмінно

Студент _____ Додіченко А.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Колонтай С.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ПРИРОДООХОРОННІ ТЕРИТОРІЇ - ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	6
1.1 Природоохоронні території та об'єкти у різних регіонах світу.....	6
1.2 Зарубіжний досвід створення та управління системою природоохоронних територій.....	11
1.3 Система природоохоронних територій України.....	15
РОЗДІЛ 2 ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННИМИ ТЕРИТОРІЯМИ.....	23
2.1 Аналіз нормативно-правової бази функціонування природоохоронних територій.....	23
2.2 Стан законодавчо-нормативної бази щодо природоохоронних територій..	28
2.3 Проблеми управління та розвитку природоохоронних територій місцевого значення.....	31
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННИМИ ТЕРИТОРІЯМИ.....	38
3.1 Характеристика сучасної системи управління природоохоронними територіями України та її недоліки.....	38
3.2 Розробка маркетингового плану розвитку природоохоронних територій.....	43
3.3 Підвищення ефективності функціонування природоохоронних установ на основі запровадження маркетингових стратегій розвитку.....	49
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Одним з головних напрямків екологічної політики України є розвиток природоохоронних територій. Природно-заповідний фонд (ПЗФ) охороняють як національне надбання, щодо якого встановлено особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. Розвиток системи природоохоронних територій є важливою передумовою для забезпечення сталого розвитку країни.

Головною гарантією збереження унікальних і типових природних ландшафтів, скорочення темпів втрати біорізноманіття, як свідчить світова і національна природоохоронна практика, є створення і підтримання науково обґрунтованої, репрезентативної та ефективно керованої системи територій та об'єктів природно-заповідного фонду, як базового елемента екологічно збалансованого соціально-економічного розвитку будь-якої країни або регіону.

Важливо усвідомити, що природоохоронні території - основа стабільності навколишнього природного середовища, їх стійкі природні екосистеми попереджують екстремальні природні явища і катастрофи і умова екологічної безпеки окремих територій і країни в цілому. За станом природно-заповідного фонду оцінюється рівень економічного, соціального розвитку країни. Природоохоронні території надають безліч важливих екосистемних послуг, які багаторазово перевищують всі затрати на їх утримання, а також сприяють розвитку ресурсозберігаючих форм економічної активності.

В кваліфікаційні роботі розглянуто природоохоронні території як основа стабільності навколишнього природного середовища, проаналізовано проблеми управління природоохоронними територіями, запропоновано шляхи удосконалення системи управління природоохоронними територіями.

ВИСНОВКИ

За результатами досліджень, виконаних в рамках кваліфікаційної роботи бакалавра, можна зробити наступні висновки.

Розвиток чи занепад природно-заповідної справи найбільшою мірою залежить від прийняття органами державної влади відповідних політико-правових рішень. На необхідності вдосконалення різних складових природно-заповідної справи наголошується в працях багатьох науковців та практиків. Однак, незважаючи на це, недостатньо дослідженими залишаються саме питання впливу органів державної влади на розвиток цієї сфери суспільного життя.

На сучасному етапі для забезпечення розвитку природно-заповідної справи пріоритетними є політичний та правовий механізми державного регулювання.

Необхідно створити систему територіальних органів Державної служби заповідної справи в кожній області для належного забезпечення державного управління та контролю за установами природно-заповідного фонду загальнодержавного значення та координації місцевих органів державної влади щодо територій та об'єктів місцевого значення шляхом розроблення проекту Закону України “Про затвердження Загальнодержавної цільової екологічної програми розвитку заповідної справи на період до 2030 року”.

Необхідно уточнити основні повноваження органів державної влади у сфері природно-заповідної справи, зокрема Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища (Мінприроди України), урядового органу у сфері організації, охорони та використання природно-заповідного фонду (Державна служба заповідної справи) шляхом надання пропозицій про внесення змін і доповнень до Закону України “Про природно-заповідний фонд України”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веклич О. О. Збалансоване природокористування як підґрунтя ефективного розвитку національного господарства і світової економіки. Економіка України, 2007. № 6. С. 94-95.
2. Воробйова О.А., Дишловий І.М., Харічков С.К. Проблеми природокористування та сталого розвитку в рекреаційно – туристичній сфері: Монографія. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2009. 374 с.
3. Воробйова О.А. Економіко-правові основи сталого розвитку рекреаційно-туристичного природокористування. Вісник соціально-економічних досліджень, № 34. Одеса: Одеський державний економічний університет, 2008 С. 311-317.
4. Гаркавенко С.С. Маркетинг. Підручник. Київ: Лібра, 2004. 712с.
5. Герасимчук З. В., Микитин Т. М., Якимчук А. Ю. Маркетинг природно-заповідних територій. Монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2012. 245 с.
6. Герасимчук З.В. Наукові засади дослідження екологічної безпеки як фактора сталого розвитку. Економіка України. 2000. №11.С. 63-69.
7. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2008. 528 с.
8. Герасимчук З.В., Кондіус І.С. Теоретичні та прикладні засади прогнозування стійкого розвитку регіону: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2010. 412с.
9. Герасимчук З.В., Олексюк А.О. Екологічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 2007. 280 с.
10. Гладунов О.В., Дейнега О.В., Холод О.М. Маркетинг: Навч.-метод. посібник. К.Рівне: Українська Асоціація Маркетингу, 2004. 92с.
11. Гірний Б.М. Еколого-економічні аспекти розвитку природно-заповідного фонду України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. е.

наук: спец. 08.00.06. „Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища“ / Б. М. Гірний. К., 2008. 21 с.

12. Грищенко Ю.М, Якимчук А.Ю, Яковишина М.С., Мартинюк А.М. Регіональні ландшафтні парки Рівненської області // Екологічний вісник. 2003. № 9-Ю. С. 26-30.

13. Данилишин Б. М. Наукові нариси з економіки природокористування: [монографія] / Б. М. Данилишин. К. : РВПС України НАН України, 2008. 280 с.

14. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про природнозаповідний фонд України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. №11. с. 112 .

15. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2019. – № 16. – С. 70.

16. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 № 2456-ХІІ (зі змінами). Київ, 2012.

17. Закон України «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI (зі змінами). Київ, 2012.

18. Зміцнення управління та фінансової стійкості національної системи природоохоронних територій в Україні / В. А Толкачов, М. П. Стеценко, О. О.Семенова, М. Г. Чорний. Заповідна справа в Україні. 2012. Т. 18. Вип. 1-2. С. 1-4.

19. Карпенко Н. Історична генеза маркетингу в Україні. Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. Тернопіль: Випуск 13.2008. с.35-44.

20. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Екологічний менеджмент. Рівне: РДТУ, 2001 р. 418 с.

21. Колонтай С. Н. Привлечение инвестиций в природоохранную деятельность биосферных заповедных территорий Украины. Одесса:

Одесский государственный экологический университет Министерства образования и науки Украины, 2005. 183 с.

22. Микитин Т.М. Маркетинг заповідних територій, як інструмент зміцнення фінансової стійкості природно-заповідного фонду. //Матеріали доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону» (18-20 травня 2011р.)/ СДУ.Суми, 2011. с. 127-129.

23. Микитин Т.М., Берташ Б.М., Грищенко Ю.М. До питання управління об'єктами природно-заповідного фонду. Наукові записки РДГУ. Економіка та менеджмент: Збірник наукових праць. Рівне: РДГУ. 2009. ВИП.3-4.С.106-114.

24. Овсяннікова Н.В. Ефективність рекреаційного використання ресурсів природно-заповідної фонду / Н.В. Овсяннікова // Економіка: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць ДНУ. Дніпропетровськ: ДНУ, 2005. Том III. Вип. 198: в 4т. С. 747—753.

25. Овсяннікова Н.В. Інвестиції в рекреаційну діяльність суб'єктів природно-заповідного фонду. Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць НАУ. Київ: НАУ, 2005. Вип. 12. С.97—101.

26. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.

27. Правова охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Навч. посіб. для студ. ВНЗ.К.: Прецедент, 2010. 229 с.

28. Природно-заповідний фонд України: моделювання та прогнозування економічної діяльності: монографія / О. В. Генік, С. О. Козловський, Я. В. Генік ; Нац. лісотехн. ун-т України. Л.: НЛТУ України: Ліга-Прес, 2011. 304 с.

29. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 року N 991-XIV // <http://www.udik.com.ua/ukr/legislation/innovation/>.

30. Решетнікова І. Етапи становлення та розвитку маркетингу в Україні // Маркетинг в Україні. 2006. № 5. С. 36-37.

31. Управління природоохоронною діяльністю: [навч. посіб.] Л. П. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, Ю. Г. МАСІКЕВИЧ, В. Д. СОЛОДКИЙ та ін. Харків : НТУ «ХП», 2002. С. 222-247.

32. Черчик Л.М. Маркетинг рекреаційних територій як інструмент становлення, розвитку та регулювання ринку рекреаційних ресурсів // Актуальні проблеми економіки №1(55), 2006. с.95-103.